

LA IEȘIREA DIN TEATRU DUPĂ REPRESENTAREA UNEI COMEDII NOI, DE NIKOLAI GOGOL

Noul spectacol al Teatrului „Sică Alexandrescu” din Brașov, *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi*, de Nikolai Gogol, din stagiunea 2021-2022, este unul experimental și postmodernist, fiind realizat într-o manieră inedită, până în prezent: dublă premieră, dublă distribuție. El este regizat de Andrei Raicu și îi are în distribuție pe apreciații actori ai teatrului brașovean: Dan Cogălniceanu, Viorica Geantă-Chelbea, Mihai Giurițan, Ligia Stan/ Anca Florea, Relu Sirițeanu, Mădălin Mandin, Gabi Costea și Claudia Suliman, cu mențiunea că într-o zi a jucat și va juca Ligia Stan, iar în alta Anca Florea, interpretând rolurile atribuite prin menționata dublă distribuție. În afara autorului sau alter ego-ului ori eului său teatral, personajul Nikolai Vasilievici Gogol, actorii brașoveni joacă impecabil mai multe roluri sau personaje din piesa scriitorului și dramaturgului rus de origine ucraineană, rescrisă de regizorul Andrei Raicu special pentru actorii teatrului „Sică Alexandrescu”, textul inițial, original având nu mai puțin de 99 de personaje!

În afara actorilor, care interpretează nuanțat partiturile încredințate, și regizorului, care propune o viziune neobișnuită, spectacolul se mai remarcă prin scenografia expresivă a lui Cătălin Manea și prin creația muzicală obsedantă a lui Andrei Dinescu ș.a. Pe de altă parte, *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi* este un text cvasi-adaptat la realitățile artistice românești, actuale; un spectacol ironic-persiflant care arată în principal și în esență cum ne lăsăm

înrâuriți de „părerile celor din jur”, în raport cu o operă de artă, fie ea o comedie nouă. Regizorul Andrei Raicu susține că a pus sub lupă, inclusiv scenic, „raportarea omului la societate din triplă perspectivă și felul în care exteriorul influențează individul: pe de o parte raportarea la exteriorul imediat – mai concret, relațiile interumane apropiate; exteriorul globalizat – relații mai puțin apropiate și nu în ultimul rând conflictul interior conținut”. Această a treia perspectivă Raicu o consideră una foarte importantă, fiind una personală, și cel mai adesea exprimată printr-un monolog reprezentând o „mărturisire sinceră, un dialog cu tine însuși – unde nu există granițe și nici judecata imediată a celor din jur”. *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi* meditează în ce măsură este influențată viața unui autor dramatic de opiniile mai mult sau mai puțin competente expuse de diferiți indivizi – de la spectatori „selectați” din rândul oamenilor de cultură și până la oamenii simpli care vin să vizioneze o nouă premieră sau o nouă comedie.

Textul spectacolului este construit cu inventivitate dar și în mod abil, conferind acestuia valoare de *ars poetica*, un concept cu caracter subiectiv, specific esteticii, un fel de ansamblu de norme sau reguli privind „nașterea” sau „facerea” poeziei, ori, în general, tehnica literaturii – cu abordări dinspre genuri sau specii literare, dinspre prozodie, figuri de stil, compoziție, stilistică – „în funcție de doctrinele și dogmele curentelor înregistrate în plan diacronic: clasicismul, romantismul, realismul, parnasianismul, simbolismul, expres-

sionismul, surrealismul, dadaismul etc.”, Gogol fiind considerat, de pildă, întemeietorul „Școlii naturale”, denumire dată de filozoful Vissarion Belinski realismului rus în literatura secolului al XIX-lea.

După cum spuneam, în original, piesa gogoliană are un număr urieșesc de personaje sau voci narativo-teatrale, 99 în total, lucrarea fiind mai degrabă o *metapiesă* de teatru, autorul scriind-o imediat după lansarea *Revizorului*, în anul 1836, dar fiind publicată abia în 1842. Intriga, dacă o putem numi așa, este următoarea: un dramaturg, cu siguranță un alter ego al autorului sau al vocii auctoriale, interpretat excepțional de actorul Dan Cogălniceanu, ascultă cu mare atenție publicul care părăsește pe rând teatrul după prezentarea noii sale piese sau comedii. Uneori, îl auzim comentând, prezentând interesante monologuri interioare, dar el nu interacționează în mod direct cu niciunul dintre celelalte personaje și nici acestea cu autorul. Ele reprezintă publicul plin de viață, care discută despre spectacolul pe care tocmai l-au văzut și nu au nume, Gogol folosind descrieri de tipuri umane pentru a-și caracteriza personajele, ca de pildă, un om de societate îmbrăcat elegant, un domn puțin nepăsător față de literatură, un oficial cu calități de flecar sau de limbut etc. Majoritatea ies de la teatru, singure sau în grupuri de doi sau trei, contribuind un pic la convorbiri și exprimându-și opiniile, pro sau contra, mai mult sau mai puțin competente, evaporându-se ulterior spre casă. De exemplu, putem deosebi cu ușurință personaje singure care își exhibă opinia despre noua comedie și conversații mai lungi care implică un grup de oameni, lucru care nu este prea clar atunci când lecturăm piesa celui care a scris *Taras Bulba* sau *Mirgorod*, dar care sunt mai bine sistematizate în spectacolul teatrului „Sică Alexandrescu”.

Din textul lung – relativ stufos, pe alocuri plictisitor, cu foarte multe personaje – al piesei *La ieșirea din teatru, după reprezentarea unei comedii noi*, am reținut monologul autorului de la începutul piesei și cel final, în care Gogol expune neparcimonios o interesantă teorie a râsului, previzionându-l pe filozoful francez Henri Bergson, cu a sa carte din anul 1900, *Râsul* (tradusă în română cu titlul *Teoria râsului*). Teza esențială a cărții lui Bergson, cu caracter polemic în epocă, dar încă actuală și în zilele noastre coronavirusiene, turbulente și corupte, este că ceea ce provoacă râsul este „mecanica placată asupra viului”, el fiind considerat ca o pedeapsă exemplară a societății față de oamenii care se lasă pradă rigidității trupului, a spiritului și a caracterului și uită de flexibilitatea ori suplețea cerută de viață. Regizorul Andrei Raicu are grijă de acest lucru apelând la trimiterile necesare, de acest gen, desigur, cu excepția invaziei Ucrainei de către Rusia putinistă (Gogol fiind revendicat de ambele literaturi și culturi, rusă și ucraineană) din februarie 2022, fapt pe care el nu avea cum să-l previzioneze! De asemenea, în finalul piesei se poate remarca un minunat citat din

discursul de final al alter ego-ului lui Gogol: „E ciudat: regret că nimeni nu a observat persoana cinstită din piesă. Da, a existat o persoană cinstită și nobilă care a acționat pe toată durata ei. Această persoană cinstită și nobilă era – râsul!”

Atmosfera din *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi*, comentariile acid-vitriolante ale spectatorilor după premiera acesteia, care nu era alta decât capodopera teatrală gogoliană *Revizorul*, sunt sugerate elocvent-demonstrativ prin câteva replici extrase din piesă sau refăcute stilistic și așezate după primul monolog, după care autorul face legătura cu scenetele următoare: „...și ce-ar fi ca ascultând aceste prime impresii, să mi se pară că aud din nou replici din piesă. Dacă nu cumva piesa întregă”, relația dramatică și motivația ei fiind astfel garantate. Și în *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi* scriitura satirică percutantă a lui Nikolai Gogol are trăsăturile cunoscute din esențialele sale piese teatrale, *Revizorul* și *Căsătoria*, personajele fiind caracterizate mai degrabă prin comicul situațiilor decât prin comicul cuvintelor sau de limbaj, primul fiind întâlnit cu ușurință, după cum spunea Bergson, în viața de toate zilele, în timp ce „decupajul caracterologic” este ferm, realizat prin câteva replici. În plus, Gogol a previzionat atât oblomovismul lui Ivan Gonțearov, mai precis inerția, imobilismul, nihilismul, visarea zadarnică, abulia aristocrației ruse din secolul al XIX-lea, cât și „marea plictiseală” provincială a lui Cehov, el răsând cu tristețe de limitarea spiritual-culturală a oamenilor, de micimea lor etico-morală, de lipsa lor de viziune asupra vieții și de gusturile lor în materie de artă.

În concluzie, *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi* este un text clasic gogolian, ale cărui coincidențe cu zilele noastre sunt foarte interesante, mai ales prin faptul de netăgăduit că cel care a scris *Suflete moarte* este un mare autor care a cunoscut atât de bine natura umană sau „naturelul simțitor” al oamenilor încât a conferit operei sale un sens universal. Gogol, ca și Caragiale, „a văzut enorm și a simțit monstruos”, astfel rezultând ineluctabil o comedie sardonică, o satiră vehementă la adresa artei prost înțelese, la fel de crâncen-neîndurătoare pe vremea lui Gogol ca și în zilele noastre covidiene. În acest sens, regizorul Andrei Raicu a propus o viziune regizorală postmodernă, un spectacol teatral care se petrece în actualitate, un spectacol născut din „disperarea de a trăi într-o lume aflată în criză extremă”, dar și o reprezentație de un umor coroziv, de sarcasm și persiflare, văzut ca singurul antidot sau vaccin de supraviețuire. *La ieșirea din teatru după reprezentarea unei comedii noi* este un spectacol primenitor, cu admirabilii actori brașoveni, dintre care se detașează Dan Cogălniceanu, Viorica Geantă-Chelbea, Mihai Giurițan, Ligia Stan/ Anca Florea ș.a., ale căror personaje par să ne spună neostentativ: „De cine râdeți? De voi râdeți!”